

Konu: Ruhsal İnsan
Yazı: 82

Niyazi Mısrî

Doç. Dr. Haluk BERKMEN

İnsanlık boytunun en yüce makamına kadar yükselmiş **Niyazi Mısrî** (1618 – 1693) hem şair hem de mürşit idi. Malatya’da doğmuş olan Niyazi Mısrî bir süre Mısır’da yaşadığı için bu adla tanınmıştır. Mürşidi Elmalılı Ümmi Sinan idi. N. Mısrî kendi yolunu bulup mürşit olduğunda sözünü ve düşüncesini açıkça belirttiği için zamanın padişahı tarafından bir kere Rodos’a ve iki kere Limni adasına sürgüne yollanmıştır. Limni’de vefat etmiş olan N. Mısrî’nin şiirleri divan olarak derlenmiştir. Yaşamı hakkında yazılmış ve şiirlerini içeren birçok eser olsa da, şu dört eseri örnek olarak sunuyorum (1):

Şiirlerini aşk ateşiyle söylemiş olan bu yüce insandan **78** sayılı **Aşk Ateşi** başlıklı yazımda söz ettim (2). Tasavvuf öğretisinde *Vahdet-i Vücûd* kavramı “varlığın birliği” görüşünü savunur. **70** sayılı **Vahdet-i Vücûd Anlayışı** başlıklı yazımda Niyazi Mısrî’den bir kısa örnek sundum (3). N. Mısrî varlığın birliğini şu şiirinde çok öz bir şekilde anlatıyor:

Derman arardım derdime derdim bana derman imiş
Bürhan sorardım aslıma aslım bana bürhan imiş

Sağ u solu gözler idim dost yüzünü görsem deyu,
Ben taşrada arar idim ol can içinde can imiş.

Öyle sanırdım ayriyem, dost gayridir ben gayriyem,
Benden görüp işideni bildim ki ol canan imiş.

Savm u salat u hacc ile sanma biter zâhid işin,
İnsan-ı Kamil olmağa lazım olan irfan imiş.

Kanden gelir yolun senin ya kande varır menzilin,
Nerden gelip gittiğini anlamayan hayvan imiş.

Mürşid gerektir bildire Hakk’ı sana Hakk-el Yakın
Mürşidi olmayanların bildikleri güman imiş

İşit Niyazi'nin sözün bir nesne örtmez Hakk yüzün Hakk'tan ayan bir nesne yok gözsüzlere pünhan imiş

Niyazi Mısrî derdinin dermanını (derman: çare) kendi dışında ararken anladı ki çarenin kanıtı (bürhan: kanıt) dışarıda değil, kendi öz varlığını tanıyabilmekte imiş. Burada sözü edilen dert fiziksel bir hastalık değil, manevi bir sorgulamadır. Soruların yanıtlarını dışta değil, içte kendi öz benliğinde bulmuştur. Çünkü dert edinilen pek çok şey aslında kendimizin üretip ciddiye aldığı düşünce kalıplarıdır. Bu tür düşünce kalıplarına varsayımlar ve önyargılar diyebiliriz. Aslımızın (özümüzün) ne olduğuna dair sorularımızın yanıtları ve kanıtları kendimizi tanıdığımızda belirir. Kendimizi tanımak için zihin ve us yeterli değildir, ayrıca sezgi ve istenç de gereklidir (4).

Şiirde sözü geçen **Hakk** sözü ile Tanrı/Allah kastediliyor. **Hakikat** sözü de 'Hakk' ile ilişkili olup, batı dillerinde kullanılan "truth, wahrheit, vérité" sözcükleri ile ilgisi yoktur. Hakikat herkese açık değildir ve görmeyi başaramayanlar için bu gerçeklik boyutu gizlidir (pünhan: gizli). Hakk sözünden türeyen 'hak' sözü yasalara bağlı doğruluk ve adalet ile ilişkilidir. Hak dünyevi bir kavramdır, hakikat ise uhrevi. Diğer bir ifade ile biri fizik âleme aittir, diğeri metafizik âleme.

Hakikat bilgisine ulaşmış bir insanın yaratıcılığı teklikteki çokluğu ve çokluktaki tekliği kavramış olmasından türer. **Teklik** ve **birlik** sözleri ile Ehadiyet ve Vahdaniyet alanları kastedilir. Bu tür bir birlik alanında sonsuzluk vardır. Teklikteki sonsuzluğa *noktanın sonsuzluğu* diyebiliriz. Nokta sözüyle kastedilen matematik nokta değil, "**şimdi ve burası**" noktasıdır. Şimdi ve buradan sonsuzluğa sıçramak mümkündür. Nokta kendi başına bir kavram, bir bütün, başlı başına bir âlemdir. Dolayısıyla, âlem sözü ile evreni değil, tümel olan 'sonsuz hakikat alanını' anlamamız gerektiği görüşümdür.

Bu konuda Kaynak (1)'deki 3. eserin 12. sayfasında şu ifadeler yer alıyor:

Tasavvufta "nokta-i Kübra" (büyük nokta) denilen kavram, yoğun bir vahdet (birlik) hâli olan kâinat noktacıdır ve o noktanın açılmasından meydana gelen kâinattaki renk renk, çeşit çeşit mazharlar ise vahdet'in kesret (çokluk) haline dönüşmesidir.

Vahdet-i Vücûd inancını esas kabul etmiş olan Halvetilere "Noktaviler" denmiştir (5). Elmalı Halvetilerinden Eroğlu Nuri bir şiirinde şöyle der:

Dört kapı açılır sırrın duyana Noktaviler derler âna uyana

Burada sözü geçen "dört kapı" şeriat, tarikat, marifet ve hakikat kapılarıdır. Tasavvuf ehlinin amacı bu dört kapıyı aşip hakikate ermektir. Ancak bu yolda ilerleyebilmek için her şeyden önce egonun kontrol altına alınması ve **Hakk-el Yakîn** boyutuna ulaşılması önemlidir.

Niyazi Mısrî Hakk-el Yakîn boyutuna ulaşmış bilge şairlerin en büyüklerindedir. Bu boyuttan söz eden **66** sayılı **Melamilik Nedir?** Başlıklı yazımda N. Mısrî'nin şiirini okumanızı öneririm (6). Şiirde sözü geçen "anlamak", rasyonel akıl ve ikili mantıkla anlamayı

kastetmiyor. "Sezgisel ve bütünsel kavramayı" tek bir sözcük ile ifade etmeyi kastediyor. Bu tür bir kavrayışın ancak **Hu** sözcüğü ile olabileceğini bakın Niyazi Mısrî nasıl anlatıyor:

**Hep erenler Hu ile kaldırdılar can perdesin
Açtılar gözlerini onda yana yana Hu deyu.**

**Zât-ı Hakk'ı buldular buluştular bu Hu ile
Dost göründü her taraftan yana yana Hu deyu.**

**Ey Niyazi gönlüne âşıkların hikmet dolar
"Küntü kenz" in haznesinden yana yana Hu deyu.**

Bu şiirle ilgili olarak Mustafa Tatcı şu yorumu yapmaktadır (7):

**İnsan da pergelin bir ayağı gibi olan gönlünü tevhit hakikatinde
sabit tutup öbür ayağı gibi olan aklını, bütün kâinat realitelerinde
dolaştırarak bir semazen gibi döndürüp Hu'nun hakikatini aramalıdır.**

Kaynaklar:

- (1) **Niyazi Divanı:** Sağlam Kitabevi yayını. 1976, İstanbul.
Niyazi Mısrî Divanı Şerhi: Seyyid Muhammed Nur, Esmâ yayınları, 1976, İstanbul.
Niyazi Mısrî'den Esintiler: Âmiran Kurtkan Bilgiseven, H Yayınları, 2010, İstanbul.
Niyazi-i Mısrî: Mustafa Tatcı, H yayınları, 2010, İstanbul.
- (2) <http://www.halukberkmen.net/pdf/353.pdf>
- (3) <http://www.halukberkmen.net/pdf/319.pdf>
- (4) <http://3gozdergisi.com/dergi/9/#30/z>
- (5) **Niyazi-i Mısrî:** Mustafa Tatcı, sayfa 39.
- (6) <http://www.halukberkmen.net/pdf/305.pdf>
- (7) Kaynak (5), sayfa71.